

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ
ΙΑΤΡΟΣ-ΙΣΤΟΡΙΟΔΙΦΗΣ

Η ΑΝΕΓΕΡΣΙΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΛΑΡΙΣΗΣ ΚΑΙ Η ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΣΗ ΤΩΝ ΠΑΡΑΓΚΟΥΧΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ

Εισαγωγή

Μέ την ανταλλαγή τῶν πληθυσμῶν ἔπειτα ἀπὸ τὴν Μικρασιατικὴ καταστροφή καὶ ἡ Λάρισα, ὅπως ὅλη ἡ χώρα, δέχθηκε ἕνα μεγάλο ἀριθμὸ προσφύγων. Γιά τὴν προσωρινὴ στέγασί τους ἐπιτάχθηκαν μεγάλα κτίσματα τῆς πόλης (Αρσάκειο, Σχολεῖα, Ἐκκλησίες, τζαμιά, ἐγκαταλελειμμένα μεγάλα τούρκικα κονάκια) καὶ διάφοροι ἄλλοι χώροι. Γιά τὴν ἐπιβίωσή τους ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ παραχώρησε τὴν μεγάλην πλατεία Ἀνακτόρων, (τὴν σημερινὴν πλατεία δημάρχου Ἀγαμέμνονα Μπλάνα) στοὺς πρόσφυγες νά δημιουργήσουν τοὺς ἐπαγγελματικούς τους χώρους. Σέ μικρὸ χρονικὸ διάστημα ἡ πλατεία εἶχε γεμίσει ἀπὸ πολυάριθμες πρόχειρες παράγκες ἀπὸ ξύλα καὶ λαμαρίνες, ἀναρχα τοποθετημένες στὸν χώρο καὶ στοιβαγμένες ἢ μία σέ ἐπαφὴ μὲ τὴν ἄλλη, χωρὶς κανέναν προγραμματισμὸ, μὲ στενοὺς χωμάτινους διαδρόμους, χωρὶς ἀνεκτικούς ἔστω χώρους ὑγιεινῆς καὶ χωρὶς δίκτυο ὕδρευσης¹. Σύντομα ἡ περιοχὴ αὐτὴ ἔγινε νοσογόνος ἐστία στό κέντρο τῆς Λάρισας καὶ ἐνδιαίτημα περιθωριακῶν ἀτόμων μὲ ἀπρεπὴ ἀντίκτυπο στὸν ὑπόλοιπο πληθυσμὸ.

Στὶς δημοτικὲς ἐκλογές τοῦ 1925 ἐκλέχθηκε δήμαρχος ὁ Μιχαὴλ Σάπκας καὶ ἀμέσως ἄρχισε νά ὑλοποιεῖ μία ἀπὸ τὶς πρῶτες του προεκλογικὲς ὑποσχέσεις, τὴν κατασκευὴ δημοτικῆς ἀγορᾶς. Προτάθηκαν διάφορες θέσεις ὡς πρὸς τὸν τόπο ἀνέγερσός της, ἀπὸ τὶς ὁποῖες ὅμως ὅπως ἦταν φυσικὸ καμία

¹ Ἡ Λάρισα ἐκείνη τὴν περίοδο ὕδρευονταν ἀκόμη, γιά τὸ μὲν πόσιμο νερὸ ἀπὸ βαρέλια τὰ ὁποῖα τὰ γέμιζαν μὲ ἀντλίες ἀπὸ τὸ νερὸ τοῦ ποταμοῦ, γιά δὲ τὶς ἄλλες χρήσεις ἀπὸ πηγάδια. Ἡ πλατεία φυσικὰ καὶ δὲν διέθετε πηγάδια. Τὸ δίκτυο ὕδρευσης τῆς πόλης ἐγκαίνιασε τὸ 1930 ὁ τότε πρωθυπουργὸς Ἐλευθέριος Βενιζέλος.

δέν ικανοποιούσε όλα τὰ μέλη τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου καί τούς πολίτες. Τελικά, ἔπειτα ἀπό ἀντιπαλοῦτες καί διενέξεις, ἐπιλέχθηκε ὁ χῶρος τῆς πλατείας Ἀνακτόρων. Ἐπειδή ὅμως ἐκεῖ οἱ πρόσφυγες εἶχαν ἀναπτύξει τὰ καταστήματά τους, ἡ ἐπιλογή αὐτή θεωρήθηκε ὡς καταστροφική γιά τὴν ἐπιβίωσή τους. Ἔχοντας μέ τό μέρος τους πολλά πολιτικά πρόσωπα καί μεγάλο μέρος τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Λάρισας, ἡ ἀντίδρασή τους ἔφθασε μέχρι καί τὴν αἵθουσα τῆς Βουλῆς. Τελικά δόθηκε τέτοια λύση, ὥστε καί οἱ πρόσφυγες νά ικανοποιηθοῦν καί ἡ Δημοτική Ἀγορά νά κατασκευασθεῖ.

Ἡ διαδικασία αὐτή θά τὴν παρακολουθήσουμε μέ λεπτομέρειες ἀπὸ τό ἀνέκδοτο μέχρι στιγμῆς χειρόγραφο μέ τὸν τίτλο «Ἀναμνήσεις» τοῦ δημάρχου Μιχαὴλ Σάπκα (1873-1956) στό κεφάλαιο «Ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴν ἀνέγερσιν τῆς Δημοτικῆς Ἀγορᾶς». Νά σημειωθεῖ ὅτι οἱ ἀναμνήσεις αὐτές γράφθηκαν ἀπὸ τὸν δήμαρχο γύρω στά 1950, λίγα χρόνια πρὶν τὸν θάνατό του. Ὅπως εἶναι φυσικό ἐπιλέγονται τὰ κεφάλαια πού ἔχουν σχέση μέ τούς Μικρασιάτες πρόσφυγες.

«Εἰσήγησις περὶ ἀνεγέρσεως Δημοτικῆς Ἀγορᾶς

Εἰς εἰδικὴν συνεδρίασιν τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου κληθεῖσαν πρὸς συζήτησιν τοῦ θέματος τῆς ἀνεγέρσεως Δημοτικῆς Ἀγορᾶς, ἀνεκοίνωσα τὰς σκέψεις μου εἰς ὅλας τὰς λεπτομερείας καί ἐξέθηκα τὰς παρατηρήσεις μου καί τὰς μελέτας μου μέ τὴν μηχανικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Δήμου. Τό Συμβούλιον μετὰ συζήτησιν ἐφ' ὧν τῶν ἀπόψεων τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ἔργου, ἀπεδέχθη κατ' ἀρχὴν τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου, θεωρηθέντος χρησιμοτάτου καί πρωταρχικοῦ διὰ τὴν ἐξασφάλισιν καθαριότητος καί ὑγιεινῶν συνθηκῶν εἰς τὴν πόλιν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν τοποθέτησιν αὐτῆς ὑπέδειξα δύο κεντρικὰς θέσεις τῆς πόλεως, μέ ἐμβαδὸν πληροῦν τὴν ἀπαιτουμένην ἔκτασιν δι' ἀγοράν.

α) Τό οἰκοδομικὸν τετράγωνον τό ἀφοριζόμενον ὑπὸ τῶν ἐξῆς ὁδῶν, ἀνατολικῶς ὑπὸ τῆς ὁδοῦ Ἀσκληπιοῦ, μεσημβρινῶς ὑπὸ τῆς ὁδοῦ Κούμα, δυτικῶς ὑπὸ τῆς ὁδοῦ Φαρσάλων καί βορείως ὑπὸ τῆς παρόδου Κ. Παπασταύρου, ἐμβαδοῦ περὶ τὰ 3.400 τ.μ. Τό οἰκοδομικὸν τοῦτο τετράγωνον ἐκαλύπτετο ὑπὸ πεπαλαιωμένων οἰκοδομῶν, μαγαζιῶν τινῶν ἠρειπωμένων, ἐλευθέρων ἀσκεπῶν χώρων καί τὴν οἰκίαν τῶν ἀδελφῶν Δ. Παπακωνσταντίνου². Πλὴν τῆς οἰκίας, ταῦτα ὅλα τα ἄλλα κτίσματα ἦσαν ὀθωμανικὰ ἀνταλ-

² Οἱ ἀδελφοὶ Δ. Παπακωνσταντίνου εἶχαν ξακουστό βιβλιοχαρτοπωλεῖο καί τυπογραφεῖο στὴν ὁδὸ Ἀλεξάνδρας (Κύπρου). Κυκλοφόρησαν καί ὀρισμένα ἐπιστολικά δελτάρια τῆς Λάρισας, χωρὶς ὅμως καλὸ αἰσθητικὸ ἀποτέλεσμα. Στά μέσα τῆς δεκαετίας τοῦ 1920 μετέφεραν τό κατάστημά τους στὴ Θεσσαλονίκη, ὅπου διέπρηναν.

λάξιμα ακίνητα άνευ μεγάλης αξίας. Μόνον ή οικία τών αδελφών Δ. Παπακωνσταντίνου, ενουκιασμένη ως εισαγγελία Πρωτοδικών, έπρεπε νά αγορασθῆ ή νά απαλλοτριωθῆ. Τών όθωμανικών ανταλλαξιμων κτισμάτων τελούντων υπό τήν διαχείρισιν τῆς επιτροπῆς ανταλλαξιμων παρά τῆ Έθνικῆ Τραπέζῃ, θά εξητειτο παρ' αὐτῆς ή παραχώρησις δι' ιδιαιτέρας συμφωνίας.

β) Τήν Πλατείαν Παλαιών Ανακτόρων μέ έμβαδόν περίπου 3.500 τ.μ. αρκετῶν διά τό έργον μας.

Καί αἱ δύο τοποθεσίαι αρκετά καλά, εἶχον τόσον τά καλά προσόντα τών όσον καί τά έλαττώματά των. Τό ανταλλάξιμον οἰκοπεδικόν τετράγωνον κεντρικότερον τοῦ δευτέρου, ἦτο έντελῶς επίπεδον άνευ οὔδεμιᾶς κλίσεως πρός οἰανδήποτε πλευράν διά τās αποχετεύσεις, από οικονομικῆς δέ πλευρᾶς πρός παραχώρησιν ή αγοράν αὐτοῦ έπρεπε νά προβῶμεν εἰς δυσκόλους διαπραγματεύσεις καί βραδείας, δι' αγοράν αὐτοῦ παρά τῆς διαχειριστρίας παρά τῆ Έθνικῆ Τραπέζῃ επιτροπῆς τών ανταλλαξιμων όθωμανικῶν κτημάτων, ήλπίζομεν δέ ότι θά έτυγχάνωμεν λογικῶν όρων αγορᾶς καί διευκολύνσεων εἰς τήν καταβολήν τοῦ τιμήματος.

Ἡ Πλατεία τών παλαιῶν Ανακτόρων πλέον εὐάερος άπετέλει σπουδαῖον πνεύμονα τῆς πόλεως διά τόν αερισμόν αὐτῆς. Ἦτο ή άφρηρία όλων τών μεγάλων έθνικῶν καί έπαρχιακῶν όδῶν, άλλ' εἶχε καί τό προτέρημα τῆς εύχερούς αποχετεύσεως πρός τόν Πννεϊόν έξω τῆς πόλεως, λόγω αρκετῆς κλίσεως τών όδῶν τῆς βορείου καί ανατολικῆς πλευρᾶς. Ένεφανίζετο όμως σοβαρά δυσχέρεια λόγω τῆς έγκαταστάσεως έν αὐτῇ από τοῦ 1923 παραγκῶν πρός στέγασιν προσφύγων τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς, υπό τύπον προσωρινότητος μέν, αλλά ή απομάκρυνσις αὐτῶν έξ αὐτῆς προεβλέπετο δυσχερῆς, ως συνέβη καί εἰς άλλας πόλεις. Ἄν ή αγορά άνεγείρετο επί τῆς Πλατείας θά υπῆρχε ή ώφέλεια τῆς μί' αγορᾶς σχετικοῦ οἰκοπέδου πρός τοποθέτησίν της, άφ' έτέρου ή πλέον σοβαρά ζημία θά ἦτο ότι θά έχανεν ή πόλις μίαν τών κεντρικῶν της Πλατειῶν.

Ἦνα γίνωμεν θετικώτεροι εἰς τās πρός τό Δημοτικόν Συμβούλιον προτάσεις μας, έπεδειξαμεν εἰς αὐτό προσχέδιον τῆς μελετωμένης Αγορᾶς ἵνα λάβῃ ιδέαν τοῦ μελετωμένου έργου³.

Ἡ Αγορά κατά τό προσχέδιον θά ἦτο διόροφος, θά εἶχε τέσσαρας εισόδους καί θά περιλάμβανεν εἰς τās έξωτερικᾶς καί έσωτερικᾶς πλευρᾶς 68

³ Τά προσχέδια τῆς υπό μελέτην δημοτικῆς αγορᾶς διατηροῦνται μέχρι καί σίμερα στό αρχεῖο τῆς Πολεοδομίας τοῦ Δήμου Λαρισαίων.

καταστήματα. Εἰς δέ τόν ἄνω ὄροφον θά περιελάμβανε ἄλλα τόσα διαμερίσματα, προωρισμένα διά γραφεῖα τῶν ὀργανώσεων τῆς πόλεως καί αἰθούσας συγκεντρώσεων. Τοῦ δευτέρου ὀρόφου ἠδύνατο νά ἀναβληθῆ ἡ συμπλήρωσις εἰς ἀπώτερον χρόνον. Εἰς τὴν ἐσωτερικὴν πλατεῖαν τῆς ἀγορᾶς ἐν ἀνάγκῃ ἠδύνατο νά ἀνεγερθῶσι καί καλαισθητικὰ περίπτερα δι' ἰχθυοπωλεῖα. Ἡ Δημ. Ἀγορὰ θά ἀπέδιδε ἀρκετὸν ποσὸν τῶν καταστημάτων καί περιπτέρων, ἐν καιρῷ δέ καί ἐκ τῶν γραφείων καί αἰθουσῶν τοῦ ἄνω ὀρόφου, ὥστε νά καλύπτεται τό τοκοχρεώλυτρον τοῦ ἀπαιτηθσομένου διά τὴν ἀνέγερσιν αὐτῆς δανείου. Ἡ πρόβλεψίς μου δέ ἦτο ὅτι σὺν τῷ χρόνῳ θά ἀπετέλει σοβαρὸν οἰκονομικὸν πόρον τοῦ Δήμου ὡς καί ἐγένετο.

Προτίμψεις οἰκοπέδου

Μετά πολλὰς συζητήσεις διαρκεσάσας πολὺ ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς ἐκλογῆς τῆς τοποθεσίας τῆς ἀγορᾶς, ἐπεκράτησε ἡ ἄποψις νά προτιμηθῆ τό ἀνταλλάξιμον οἰκοδομικὸν τετραγώνον ἵνα μὴ θιχθῆ πλατεῖα τῆς πόλεως καί μοι ἀνετέθη νά ἀποτανθῶ εἰς τὴν παρά τῆ Ἐθνικῆ Τραπεζῆ διαχειρίστριαν ὀθωμανικῶν ἀνταλλαξίμων κτημάτων ἐπιτροπὴν καί συζητήσω μετ' αὐτῆς τὴν ἀγορὰν του.

Ἐπὶ τῶν ληφθεισῶν ἀποφάσεων ἐξεδόθη ἡ ὑπ' ἀριθ. 64 πράξις τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου, δι' ἧς ἀπεφασίζετο κατ' ἀρχὴν,

1) ἡ ἀνέγερσις Δημοτικῆς Ἀγορᾶς ἐπὶ τοῦ ἀνταλλαξίμου οἰκοδομικοῦ τετραγώνου

2) ἐπεφορτιζόμεν ὅπως διαπραγματευθῶ τὴν ἀγορὰν αὐτοῦ παρά τῆς ἀρμοδίας ἐπιτροπῆς,

3) ἐνεκρίνετο τό ἐπιδειχθέν προσχέδιον τοῦ κτιρίου τῆς ἀνεγερθησομένης Ἀγορᾶς καί ἐδίδοτο ἐντολή εἰς τὴν Μηχανικὴν Ὑπηρεσίαν τοῦ Δήμου νά συμπληρώσῃ πλήρη μελέτην, μετὰ τοῦ προϋπολογισμοῦ καί τῶν σχετικῶν σχεδιαγραμμάτων καί συγγραφῆς ὑποχρεώσεων.

Μετά τὴν ἀνωτέρω ληφθεῖσαν ἀπόφασιν ἀπετάνθη πρὸς τὴν διαχειρίστριαν ἐπιτροπὴν ἀνταλλαξίμων διά τὴν παραχώρησιν τοῦ ἀνωτέρω οἰκοδομικοῦ τετραγώνου ἐγγράφως. Αὕτη ἐπεφυλάχθη νά ἀπαντήσῃ, ἀφοῦ ζητήσῃ καί τὴν γνώμην τῆς ἐν Ἀθήναις Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἐν τῷ μεταξύ ὁ μηχανικός του Δήμου Χαρίλ. Περδικάρης προέβη εἰς τὸν καταρτισμὸν μελέτης, προϋπολογισμοῦ, μετὰ σχεδιαγραμμάτων, κρατήσας ἐν τῇ διατυπώσει τῆς μελέτης τὴν ἐπιφύλαξιν καί προοπτικὴν, ὥστε ἡ μελέτη νά δύναται νά προσαρμοσθῆ μέ ἐπουσιώδεις τροποποιήσεις εἰς ἑκατέραν τῶν

δύο τοποθεσιῶν. Ἡ μελέτη ὑπεβλήθη εἰς τό Δημοτικόν Συμβούλιον πρὸς ἔγκρισιν καὶ ἐνεκρίθη διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 65 πράξεως αὐτοῦ, ὡς καὶ ὁ προϋπολογισμὸς ἀνερχόμενος εἰς 5.600.000 δραχ. [...]

Ἡ ἐπιτροπὴ διαχειρίσεως ὀθωμανικῶν ἀνταλλαξίμων κτημάτων πρὸς ἦν διαπραγματευόμεν τὴν ἀγορὰν τοῦ ἀνωτέρου οἰκοδομικοῦ τετραγώνου, διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 84436 ἐ.ἐ. ἐγγράφου τῆς παρουσίασε σχεδὸν ἀνυπερβλήτους δυσχερείας διὰ τὴν ἀγορὰν αὐτοῦ, ἀπαιτουμένης χωριστῆς δημοπρασίας δι' ἕκαστον τῶν ἐπ' αὐτοῦ οἰκοδομῶν καὶ χώρων ἢ ἔπρεπε νὰ ζητήσῃ τό Κράτος δι' ἴδιον λογαριασμόν τὴν παραχώρησιν αὐτοῦ εἰς αὐτό καὶ τό ἴδιον νὰ πωλήσῃ τοῦτο εἰς τὸν Δήμον.

Τό ἐγγράφον τοῦτο ἀνεκοίνωσα εἰς τό Δημοτικόν Συμβούλιον, ὅπερ συζητήσαν εὐρέως ἐπ' αὐτοῦ εἰς δύο συνεδριάσεις του, τῆς 18 καὶ 26 Ἰουνίου 1929, μετὰ μακρᾶς συζητήσεως ἐνέκρινεν ὀριστικῶς ὅπως ἡ Δημοτικὴ Ἀγορὰ ἀνεγερθῆ ἐπὶ τῆς Πλατείας Παλ. Ἀνακτόρων, ἔχουσαν ἐμβαδὸν 3,400 τ.μ., πλέον ἢ ἀρκετὸν διὰ τὴν ἀνέγερσιν Δημ. Ἀγορᾶς, ἐκδώσαν τὰς ὑπ' ἀριθμ. 97 καὶ 109 πράξεις αὐτοῦ. Συνίστα δέ τὴν πραγματοποιήσῃν τοῦ ὑπὸ διαπραγματεύσῃν δανείου ἐξ 7.000.000 δραχ. παρὰ τῆς Ἐθνικῆς Κτηματικῆς Τραπεζῆς, ὅπερ εἶχε ζητηθεῖ ἐπὶ τῇ προόψει καὶ τῆς ἀγορᾶς τοῦ ἀνταλλαξίμου οἰκοδομικοῦ τετραγώνου. Ἡ Τράπεζα ἐνέκρινε τὴν χορήγησιν αὐτοῦ ὡς διατυπῶνται εἰς τὰς ἀνωτέρω πράξεις τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου.

Ἀνέγερσις Δημοτικῆς Ἀγορᾶς. Προσαρμογὴ μελέτης πρὸς τοποθέτησιν εἰς τὴν Πλατείαν Π. Ἀνακτόρων

Μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου ληφθεῖσαν ἀπόφασιν ὅπως ὀριστικῶς ἡ Δημ. Ἀγορὰ ἀνεγερθῆ ἐπὶ τῆς Πλατείας Π. Ἀνακτόρων ἐδόθη ἐντολή πρὸς τὸν Μηχανικόν τοῦ Δήμου ὅπως ἐπιληφθῆ τῆς ἀναγκαίας μετατροπῆς τῆς μελέτης πρὸς προσαρμογὴν αὐτῆς εἰς τὴν τοποθέτησιν εἰς τὴν ὡς ἄνω Πλατείαν, συμφώνως τῇ ληφθείσῃ ἀποφάσει.

Τῆς ἐργασίας ταύτης ἔπρεπε νὰ προηγηθῆ ἕτερα σπουδαιότερα. Ἡ Πλατεία Π. Ἀνακτόρων ἦτο πλατεία προβλεπομένη ὑπὸ τοῦ σχεδίου πόλεως καὶ ὡς τοιαύτη ἦτο κοινόχρηστος χώρος, μὴ ἐπιτρεπομένης ἐπ' αὐτῆς οὔτε ἀνεγέρσεως οἰκοδομῶν, οὔτε ἐπιτάξεως δι' ἀπαλλοτριώσεις καὶ ἔπρεπε νὰ προηγηθῆ τροποποιήσῃς τοῦ σχεδίου πόλεως κατὰ τοὺς νομίμους τύπους, ὥστε νὰ καταστῆ οἰκοδομικῶς Δημοτικὸς χώρος, νὰ δύναται νὰ ἀνεγερθῆ ἀγορὰ ἐπ' αὐτῆς καὶ τότε κατόπιν νὰ ἐπιληφθῆ τῶν ἐπιβεβλημένων τροποποιήσεων ἐπὶ τῆς μελέτης τῆς Ἀγορᾶς.

Ἡ τροποποιήσις τοῦ σχεδίου τῆς πόλεως ἐγένετο δι' ἀποφάσεως τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου. Ἡ Πλατεία Π. Ἀνακτόρων ἐγένετο οἰκοδομικόν τετράγωνον καί ἀπλοῦς δημοτικός χώρος καί ἀντ' αὐτῆς ὁ δημοτικός Κήπος Π. Ἀνακτόρων μετεβλήθη εἰς Δημ. Πλατείαν τῆς αὐτῆς ἐκτάσεως, ὥστε νά μή χάσῃ ἡ πόλις μίαν πλατείαν. Ὁ κήπος θά ᾔτο ὠραία πλατεία, ἔτοιμη, πρασίνη καί δενδροφυτευμένη. Ἡ πράξις τοῦ Δημ. Συμβουλίου μεταβολῆς τῆς Πλατείας εἰς δημοτικόν χώρον διά τροποποιήσεως τοῦ σχεδίου πόλεως, ἐνεκρίθη ὑπό τοῦ Ὑπουργείου Συγκοινωνίας διά τῆς ὑπ' ἀριθ. 76727 ἀποφάσεως τῆς 21 Ὀκτωβρίου 1929, δημοσιευθείσης διά Προεδρικοῦ διατάγματος εἰς τό ὑπ' ἀριθ. 390 φύλλον τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως τῆς 30 Ὀκτωβρίου 1929.

Μετά τοῦτο καταστάσης ὀριστικῆς τῆς τοποθετήσεως τῆς Ἀγορᾶς εἰς τόν διά τῆς τροποποιήσεως τοῦ σχεδίου πόλεως δημιουργηθέντα ἐλεύθερον δημοτικόν χώρον, προέβη ἡ Τεχνική Ὑπηρεσία τοῦ Δήμου εἰς τās ἐπιβεβλημένας τροποποιήσεις τῆς ἐγκεκριμένης ἤδη μελέτης καί αὐταῖς ὑπεβλήθησαν μετά τῶν σχετικῶν σχεδιαγραμμάτων καί ἄλλων ἀρχιτεκτονικῶν ὑπολογισμῶν καί τῆς λεπτομεροῦς σχετικῆς στατικῆς μελέτης εἰς τό ὑπουργεῖον πρὸς ἔγκρισιν διά τῆς ὑπ' ἀριθ. 6531 τῆς 19 8/βρίου ἐ.ἔ. ἀναφορᾶς μου, ἀλλ' ὡς ἐγνώρισεν ἡμῖν τό ὑπουργεῖον διά τῆς ὑπ' ἀριθ. 10261 τῆς 17 Φεβρουαρίου διαταγῆς του πρὸς τόν Νομομηχανικόν, τοιοῦτος φάκελλος δέν ἐλήφθη. Διό καί ὑπέβαλον διά τοῦ Νομομηχανικοῦ πρὸς τό ὑπουργεῖον ἀντίγραφον τῆς πρώτης ἀναφορᾶς μου διά τῆς ὑπ' ἀριθ. 2041 τῆς 24 Φεβρουαρίου ἀναφορᾶς μου πρὸς τό Γραφεῖον Νομομηχανικοῦ, διαβιβασθείσης διά τῆς ὑπ' ἀριθ. 369 τῆς 27 Φεβρουαρίου ἀναφορᾶς τοῦ εἰς τό ὑπουργεῖον μετά τῆς συνηρητημένης εἰς αὐτήν ὑπ' ἀριθ. 242 ἀναφορᾶς τῆς Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ Δήμου μετά τῶν γενομένων ἐπί τῆς μελέτης τροποποιήσεων, λεπτομερῶς ἐκτιθεμένων καί ἐνεκρίθησαν, ὡς βεβαιοῦται καί εἰς τό πρωτοκόλλον τῆς προσωρινῆς παραλαβῆς τῆς Ἀγορᾶς.

Σύναψις δανείου διά τὴν ἀνέγερσιν τῆς Δημοτικῆς Ἀγορᾶς

Κατὰ τὴν ἀπόφασίν μας πρὸς ἀνέγερσιν Δημοτ. Ἀγορᾶς εἴχομεν πάντοτε ὑπ' ὄψιν ὅτι ἄνευ δανείου δέν ᾔτο αὕτη δυνατή. Ἀλλά προκειμένου περὶ ἔργου κοινῆς ὠφελείας καί παραγωγικοῦ, ἐθεωρήσαμεν εὐκολον τὴν σύναψιν αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον μάλιστα ἡ Ἐθν. Κτηματικὴ Τράπεζα εἶχεν ὑπεγγύους δημοτικές προσόδους ἐκ τοῦ δανείου ὑδρεύσεως, πολλῶν ἑκατομμυρίων, ἐξασφαλίζούσης ὑπὲρ τοῦ Δήμου δάνεια εἰς σημαντικά ποσά. Κατὰ τὴν ἐποχὴν δὲ ταύτην ἡ Τράπεζα μετ' εὐκολίας ἐχορήγει δάνεια εἰς τοὺς Δήμους. Διοικητικῆς τῆς Ἐθν. Κτηματικῆς Τραπεζῆς εἶχε ἀναλάβει ὁ κ. Ζαβιτσᾶνος.

Ἐπίταξις καί ἀπαλλοτριώσεις Πλατείας Παλαιῶν Ἀνακτόρων πρὸς διανομὴν αὐτῆς εἰς τοὺς ἐπὶ ταύτης παραγκοῦχους

Ἐνῶ εἰς τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον συνεζήτειτο ἡ τοποθέτησις τῆς Δημοτικῆς Ἀγορᾶς, ἃν ἔπρεπε αὐτὴ νὰ τοποθετηθῆ εἰς τὸ ἀνταλλάξιμον οἰκοδομικόν τετράγωνον ἢ εἰς τὴν Πλατείαν Π. Ἀνακτόρων, εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Προνοίας ἐμελετᾶτο ἡ ἀπαλλοτριώσεις τῆς Πλατείας καί ἡ διανομὴ αὐτῆς εἰς τοὺς ἐγκατεστημένους ἐν αὐτῇ παραγκοῦχους πρόσφυγας.

Εἰς τὴν Πλατείαν ταύτην, ὅτε κατὰ τὸ 1923 τὸ κύμα τῶν ἐκπατριζομένων ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας κατόπιν τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς προσφύγων ἔφθασεν καί εἰς τὴν Λάρισαν, ὁ Δῆμος ἐπιθυμῶν καί αὐτός νὰ φανῆ ἀρωγός, πρὸς πρόχειρον περιθάλψιν αὐτῶν διέθηκε τὴν Πλατείαν τῶν Παλαιῶν Ἀνακτόρων πρὸς ἐγκατάστασιν ὑπὸ τύπον προσωρινότητος καί στέγασιν αὐτῶν καί παρέσχε πρὸς τοῦτο πάντα τα μέσα. Ἡ προσωρινότης τῆς ἐγκαταστάσεως παρετείνεται ἐπὶ ἔτη καί ὁ Δῆμος διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 160 τῆς 7.6.26 ψηφίσματος αὐτοῦ ἐζήτησε τὴν ἀπομάκρυνσιν αὐτῶν ἐκ τῆς Πλατείας, χορηγήσας τετράμηνον προθεσίαν πρὸς τοῦτο. Τὸ ψήφισμα διὰ τῆς Νομαρχίας διεβιβάσθη εἰς τὸ ὑπουργεῖον Προνοίας, ἀλλὰ ὅπως συνέβαινε καί διὰ τὰς ἄλλας πόλεις τῆς Ἑλλάδος τῶν ὁποίων αἱ πλατεῖαι ἦσαν κατειλημμένα ὑπὸ προσφύγων, οὐδεμία ἐνέργεια οὔτε ἀπάντησις ἐδόθη ἐκ μέρους τοῦ Ὑπουργείου. Ἀπεναντίας ἐπληροφοροῦμιν ὅτι ἐπεδιώκετο ἡ μόνιμος ἐγκατάστασις τῶν παραγκοῦχων προσφύγων ἐπὶ τῆς Πλατείας. Ὁ φόβος περὶ τοιοῦτου πραξικοπήματος τοῦ Ὑπουργείου δέν ἦτο ἀδικαιολόγητος. Καί ἐνῶ ἡ ἐγκατάστασις εἰς παράγκας τῶν προσφύγων, γενομένη ἀπὸ τὸ 1923 πρωτοβουλία τοῦ Δήμου συνεχίζετο, τὸ ὑπουργεῖον ἵνα καταστήσῃ μονιμοτέραν καί νομιμοτέραν ταύτην, διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 74537 τῆς 10ης.8.28 ἀποφάσεώς του προέβη εἰς τὴν ἐπίταξιν τῆς Πλατείας. Διὰ τηλεγραφικῆς δέ διαταγῆς ὑπ' ἀριθ. 7439 τοῦ αὐτοῦ Ὑπουργείου ἀνεκοινοῦτο ἡ ἀπόφασις ἐπιτάξεως εἰς τὸν Νομομηχανικὸν καί τὸν Νομάρχην Λαρίσης καί ἐζητεῖτο ἡ ταχύτατη σύνταξις κτηματολογίου τοῦ Δημοτικοῦ χώρου Πλατείας Ἀνακτόρων πρὸς ἀπαλλοτριώσεις καί διανομὴν ταύτης εἰς παραγκοῦχους πρόσφυγας. Αὐθημερόν διεμαρτυρήθημεν τηλεγραφικῶς καί ἐζητήσαμεν τὴν ἐπέμβασιν τοῦ Ὑπουργείου Ἐσωτερικῶν καί Συγκοινωνίας. Παρομοίαν διαμαρτυρίαν ὑπεβάλαμεν καί εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς διὰ τὸ μελετώμενον πραξικόπημα, ὅπερ θέλει δημιουργήσῃ κίνδυνον διὰ τὴν ὑγείαν τῆς πόλεως.

Δι' ἐκτεταμένου ἐγγράφου μας πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Προνοίας διεξετραγωδήσαμεν τὴν κατάστασιν εἰς ἣν ἔχη περιέλθῃ ἡ κεντρικὴ αὕτη πλατεία τῆς

πόλεως ἐκ τῆς ἐγκαταστάσεως εἰς αὐτήν τῶν παραγκούχων προσφύγων καὶ ἀποτελεῖ ἐπικίνδυνον ἀνθυγιεινὴν ἐστίαν διὰ τὴν πόλιν καὶ καταφύγιον παντός κακοποιοῦ στοιχείου καὶ ὅτι διὰ τῆς ληφθείσης ἀποφάσεως ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου μονιμοποιεῖται ἡ ἐλεεινὴ, ἀθλία καὶ ἐπικίνδυνος αὕτη κατάστασις. Ἐπίσης ὑπεβάλαμεν ἔντονον διαμαρτυρίαν καὶ πρὸς τὰ ὑπουργεῖα Συγκοινωνίας καὶ Ὑγιεινῆς, εἰς ἣν ἀνεπτύσσαμεν ὅτι μεγάλη προσγίνεται εἰς τὴν πόλιν μας ἀδικία καὶ πράξις παρανομίας, καὶ ὅτι δὲν πρόκειται ἀπλῶς περὶ δημοτικοῦ χώρου ἐπιτασσομένου, ἀλλὰ περὶ κεντρικωτάτης πλατείας κοινοχρήστου, περιλαμβανομένης εἰς τὸ σχέδιον τῆς πόλεως καὶ τῆς ὁποίας δὲν ἐπιτρέπεται ἐκ τοῦ Συντάγματος ἡ ἐπίταξις καὶ ἀπαλλοτριώσεις, ὅτι διὰ τῆς ἰδρύσεως μονίμου προσφυγικοῦ οἰκισμοῦ εἰς τὴν κεντρικὴν ταύτην πλατείαν ἐγκαθίσταται ἐστία ἐλάχιστα ἐμφανίσματος εἰς πόλιν ὡς τὴν Λάρισαν, ἐπικίνδυνος διὰ τὴν ὑγίειαν τῶν πολιτῶν καὶ δι' αὐτήν τὴν δημοσίαν ἀσφάλειαν, διότι καὶ ἤδη ἡ ἐγκατεστημένη ἐν τῇ πλατεία ὀλόκληρος συνοικία προσφύγων πάσης προελεύσεως εἶναι τὸ καταφύγιον παντός κακοποιοῦ στοιχείου.

Μετά τὰς παραστάσεις αὐτάς τὰ ὑπουργεῖα Ἐσωτερικῶν καὶ Προνοίας ἀπέστειλαν τὸν Ἐπιθεωρητὴν Διοικήσεως κ. Δάσιον, ἵνα ἐξετάσῃ καὶ μελετήσῃ ἐπισταμένως τὸ ζήτημα καὶ ὑποβάλῃ σχετικὴν ἔκθεσιν. Ἐφάνη ὅτι προσωρινῶς εἶχε ἀνασταλῆ πᾶσα ἐπείγουσα καὶ βεβιασμένη ἐνέργεια ἀπαλλοτριώσεως τῆς πλατείας. Οὐχ ἦττον οἱ παραγκούχοι πρόσφυγες ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ προσφυγοπατέρων καὶ ἐνισχυόμενοι ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου Προνοίας, δὲν ἔπαυσαν ἐνδιαφερόμενοι διὰ τὴν ἀπαλλοτριώσιν καὶ διανομὴν τῆς πλατείας.

Παρηκολουθοῦμεν πάσας τὰς ἐνεργείας των, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς δὲν ἐπαύσαμεν ἐξουδετεροῦντες ταύτας διὰ τῶν ἀντενεργειῶν μας καὶ τῶν προσπαθειῶν μας πρὸς πάσας τὰς κατευθύνσεις δι' ἐγγράφων, ἐπιστολῶν καὶ προσωπικῶν μας ἐνεργειῶν παρὰ τοὺς δυναμένους πολιτικούς καὶ τὰς ὑπηρεσίας τῶν ὑπουργείων, μέχρι πλήρους κατανοήσεως ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ λάβῃ χώραν τὸ ἀνοσιούργημα αὐτὸ εἰς τὴν Λάρισαν καὶ νὰ παύσῃ ὑφιστάμενον πλέον τὸ ζήτημα.

Ἀντίδρασις τοῦ Δήμου κατὰ τῆς μελετηθείσης ἐπιτάξεως καὶ ἀπαλλοτριώσεως τῆς Πλατείας καὶ ἐνεργεῖαι αὐτοῦ πρὸς ἀποσόβησιν ταύτης

Πρὸς διαπίστωσιν πασῶν τῶν δυσχερειῶν καὶ κωλυμάτων ἅτινα μᾶς παρενεβλήθησαν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἔργου καὶ τῶν ἐνεργειῶν τὰς ὁποίας κατεβάλομεν ἵνα ὑπερπηδήσωμεν ταύτας, θά ἐκθέσωμεν ἐν λεπτομερείᾳ πάσας τὰς προσωπικὰς ἐνεργείας μας.

Εἶχομεν ὠρισμένας ἐνδείξεις ὅτι ἡ ἄρσις τῶν παραπηγμάτων καί τῆς ἐπιτάξεως τῆς πλατείας θά μᾶς παρεῖχε μεγάλας δυσκολίας καί ὅλη ἡ προστάθειά μας ἐστράφη πλέον εἰς τήν ἀπομάκρυνσιν αὐτῶν ἐκ τοῦ πεδίου τῆς ἐργασίας. Διεγίνωσκον ὅτι οὐδεμία ὑπῆρχε προθυμία ἐκ μέρους τῶν παραγωγούχων πρὸς τοῦτο καί μάλιστα ἡ ἀπροθυμία των ἐνισχύετο καί ὑπὸ πολιτικῶν παραγόντων, ὑποσχομένων εἰσέτι τήν ἀπαλλοτριώσιν αὐτῆς καί διανομὴν εἰς αὐτούς. Ἐπέκειντο δέ βουλευτικαὶ ἐκλογαί.

Ἡ διαταγὴ τοῦ Ὑπουργείου Προνοίας πρὸς τὴν Νομαρχίαν καί τὸν Νομομηχανικὸν νά συνταχθῆ ἐσπευσμένως κτηματολόγιον τῆς ἐπιτεταγμένης Πλατείας Π. Ἀνακτόρων πρὸς ἀπαλλοτριώσιν αὐτῆς καί διανομὴν εἰς τοὺς παραγκούχους, ἀνεξωπύρωσε τὰς προσδοκίας των. Ἐπίσης ἡ συμπέσσα δημοσίευσίς τοῦ Δ/τάγματος περὶ τροποποιήσεως τοῦ σχεδίου πόλεως καί καταργήσεως τῆς Πλατείας Ἀνακτόρων, μετατρεπομένης εἰς οἰκοδομήσιμον δημοτικὸν χῶρον δι' ἀνέγερσιν τῆς Δημ. Ἀγορᾶς ἐπ' αὐτοῦ, ἀνεπτέρωσαν τὰς ἐλπίδας των. Ἦλπισαν οἱ ἐνδιαφερόμενοι καί οἱ ὑποστηρικταὶ των προσφυγοπατέρες ὅτι διὰ τῆς τροποποιήσεως τοῦ σχεδίου πόλεως καί τῆς καταργήσεως τῆς πλατείας καί μετατροπῆς ταύτης εἰς οἰκοδομήσιμον Δημοτικὸν χῶρον, ἤρετο τὸ ἀνυπερέβλητον διὰ τοὺς παραγκούχους συνταγματικὸν κώλυμα τῆς ἀπαλλοτριώσεως καί διανομῆς ταύτης εἰς αὐτούς, ματαιουμένης κατόπιν τῆς ἀνεγέρσεως Δημοτικῆς Ἀγορᾶς. Ἀλλά καί ἡ διαταγὴ τῆς Νομαρχίας Λαρίσης ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν τῆς δημοπρασίας διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῆς Ἀγορᾶς διὰ τὴν ἐπ' ἀόριστον ἀναβολὴν τῆς, δὲν ἦτο ἐντελῶς τυχαία ἀλλὰ συμπτωματικὴ τῆς προσδοκίας τῆς ματαιώσεως τοῦ ἔργου τούτου, καί τῆς ἐπιμονῆς τοῦ Ὑπουργείου Προνοίας εἰς τὴν ἀπαλλοτριώσιν καί διανομὴν τῆς πλατείας εἰς τοὺς παραγκούχους.

Αἱ ἐπίμονοι καί σοβαραὶ διαμαρτυρίαι μας καί αἱ ἐνέργειαι, περὶ ὧν ἀνωτέρω ἐκάμομεν λόγον, ἐματαιώσαν καί προέλαβον τὴν δυσάρεστον τροπὴν τῆς ὑποθέσεώς μας.

Ἐκ παραλλήλου πρὸς τὰς ἐνεργείας μας ταύτας, ἵνα ἐκδηλώσωμεν τὸ ἐνδιαφέρον μας σαφέστερον ὑπὲρ τῶν παραγκούχων καί ἵνα πείσωμεν τούτους ὅτι δὲν ἐπιδιώκει ὁ Δῆμος τὴν ἐκτόπισίν των ἐκ τῆς πλατείας, ἀλλὰ ἐνδιαφέρεται μᾶλλον διὰ τὴν μόνιμον καί ἀσφαλῆ ἐπαγγελματικὴν ἀποκατάστασιν ὅπως καταστῶσι οἰκονομικῶς αὐτάρκεις, ἐκαλέσαμεν τούτους καί τοὺς ὑπεσχέθημεν κατηγορηματικῶς ὅτι εἰς τὴν ἀνεγερθσομένην Δημοτικὴν Ἀγορὰν θά ἐγκατασταθῶσι εἰς τὰ καταστήματα αὐτῆς κατὰ προτίμησιν καί προτεραιότητα αὐτοὶ δι' ἀρκετὰ ἔτη ἀντὶ εὐτελεστάτου μισθώματος, ἐντελῶς εἰκο-

νικοῦ, καθοριζόμενον ὑπό ἐπιτροπῆς εἰς ἣν θά μετέχωσι ἀντιπρόσωποί των καί ὅτι ἡ ὑποστήριξις αὕτη θά παρέχεται ὑπό τοῦ Δήμου μέχρι πλήρους ἐπαγγελματικῆς ἀποκαταστάσεως καί αὐταρκείας. Προσέθηκα δέ ὅτι ὁ Δήμος καί ἡ πόλις τῆς Λαρίσης, ἀφ' ἧς τό 1923 προσέφυγον ἐνταῦθα, ἔδειξε στοργικόν ἐνδιαφέρον δι' αὐτούς καί ἐξακολουθεῖ νά τρέφῃ τό αὐτό ἐνδιαφέρον καί νά αἰσθάνεται μεγάλην ὀδύνην διά τήν συμφοράν των. Ἐδήλωσα δέ ὅτι τάς ἀνωτέρω ὑποσχέσεις θά ζητήσω ἀπό τήν Κυβέρνησιν νά τάς κυρώσῃ νομοθετικῶς, ψηφίζουσα σχετικόν νόμον πρὸς πλήρη ἐξασφάλισιν τῆς μονίμου ἐπαγγελματικῆς ἀποκαταστάσεώς των. Ἐδήλωσαν πάντες ὅτι ἀποδέχονται εὐγνωμόνως πάσας τάς ἀνωτέρω ὑποσχέσεις μου καί μᾶς ἐπέδωκαν ἔγγραφον δήλωσιν περὶ τούτου καί ὅτι μετά τά ἀνωτέρω, αὐτοβούλως θά ἀπομακρύνωσι τάς παράγκας των ἐκ τῆς πλατείας.

Καί ὅμως μεθ' ὅλας τάς δηλώσεις των, δέν ἔβλεπον νά σκέπτονται σοβαρῶς τήν ἀπομάκρυνσιν ἐκ τῆς πλατείας τῶν παραγκῶν των, τούναντίον ἐξηκολούθουν νά καταβάλωσι ἐνεργείας πρὸς παρέλκυσιν καί ματαίωσιν τῆς ἄρσεως αὐτῶν ἐξ αὐτῆς.

Δι' ἀναφορᾶς μου πρὸς τά Ὑπουργεῖα Προνοίας καί Ἐσωτερικῶν ἀνέφερον πάντα τά ἀνωτέρω καί ὅτι ἐγγράφως μοι ἐδήλωσαν ὅτι ἀποδέχονται τάς προτάσεις μου, ἀλλά ζητοῦσι τήν νομοθετικὴν κύρωσιν τῶν ὑποσχέσεών μου, ὅτι θά ἀπομακρύνωσι τάς παράγκας των ἐκ τῆς πλατείας αὐτοβούλως, παρεκάλουν δέ ὅπως ταχέως ληφθῇ νομοθετικὴ πρόνοια διά τήν τακτοποίησιν τοῦ ζητήματος.

Ὑπόπτως καί ἄνευ ἐμπιστοσύνης ἔβλεπον ὅτι αἱ ὑποσχέσεις καί αἱ προθέσεις τῶν παραγκούχων δέν ἦσαν εἰλικρινεῖς, διά τοῦτο διά τῆς πρὸς τά ὑπουργεῖα Προνοίας καί Ἐσωτερικῶν ἀναφορᾶς μου ἐζήτησαν σύν τῇ νομοθετικῇ κυρώσει τῶν ἀνωτέρω ὑπεσχημένων, νά ἐκδοθῇ κατηγορηματικὴ διαταγὴ πρὸς ἄρσιν τῆς ἐπιτάξεως τῆς πλατείας καί ἀπομάκρυνσιν τῶν παραγκῶν ἅμα τῇ ἐνάρξει τῶν ἐργασιῶν ἀνεγέρσεως τῆς Ἀγορᾶς. Ὡς ἐκ τούτου οὐ μόνον δέν ἔπαυσα τάς ἐνεργείας μου ἀλλὰ καί ἐπεξέτεινα ταύτας καθ' ὅλας τάς κατευθύνσεις, φθάσας μέχρι αὐτοῦ τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, τοῦ ἀειμνήστου Ἐλευθερίου Βενιζέλου. [...]

Τοιοῦτους οἰκισμοὺς προσφυγικοὺς, ὅταν ἔφθασαν εἰς τήν ἐλευθέραν Ἑλλάδα τὰ πρῶτα κύματα τῶν ἐκρίζωθέντων ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας δυστυχῶν ὁμογενῶν διά τήν ὅλως πρόχειρον στέγασιν καί περίθαλψιν αὐτῶν, ἐγκατέστησε τό κράτος εἰς διαφόρους πόλεις, Πειραιᾶν, Βόλον, Χίον, Σάμον καί ἄλλαχοῦ, ἀλλὰ ἡ πρόχειρος ἐγκατάστασις βαθμιαίως ἐλάμβανε ὄψιν μονιμότητος, καθισταμένης ἀδυνάτου τῆς μετατοπίσεως αὐτῶν ἐκ τῶν πλατειῶν καί τῶν κεν-

τρικῶν σημείων τῆς πόλεως, καί παρίστων οἰκτρὸν θέαμα ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, ὥστε ἀναγκάσθησαν αἱ πόλεις διὰ πιεστικῶν μέσων καί ἐμπρησμῶν τυχαίων ἢ σκοπίμων νά ἐκτοπίσωσι αὐτούς ἐκ τῶν κέντρων των.

Ἡ Λάρισα ἀπὸ τοῦ 1923 ἐγκατέστησε χιλιάδας προσφύγων εἰς τὴν πόλιν, τοὺς ἐστέγασε καί τοὺς περιέθαλψε, τοὺς δέ ἐπαγγελματίας ἐξ αὐτῶν ἐγκατέστησε προχείρως εἰς τὴν ἀνωτέρω κεντρικὴν πλατείαν Παλαιῶν Ἀνακτόρων μέχρι τῆς μονίμου καί παγίας ἐγκαταστάσεως, καί μετὰ ἐξαετίαν ὄλην ἐπεδίωκον νά λάβωσι ὑπὸ τὴν κυριότητα τὴν πλατείαν καί νά καταστῇ μόνιμος καί παγίος ὁ οἰκισμὸς των.

Ὁ Δῆμος Λαρίσης ἐξασφαλίσας διὰ τῆς ἀνεγέρσεως τῆς Δημοτικῆς Ἀγορᾶς κατὰ ἀσφαλῆ καί συμφέροντα εἰς αὐτούς τρόπον τὴν σταθερὰν ἐπαγγελματικὴν των ἐγκατάστασιν, ἐπεδίωξε τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν παραπηγμάτων των ἐκ τῆς Πλατείας καί τὴν ἄρσιν τῆς ἐπιτάξεως αὐτῆς. Ἦναγκάσθημεν νά διεξαγάγωμεν τραχὺν ἀγῶνα, διαρκέσαντα ἐπὶ διετίαν, ἵνα σώσωμεν τὴν Πλατείαν καί ἀνεγείρωμεν τὴν Δημοτικὴν Ἀγορὰν, ἥτις πρῶτους θά ἐστέγαζε τοὺς ἀντιδικοῦντας πρὸς τὸν Δῆμον καί τυχόντας περιθάλψεως ὑπ' αὐτοῦ παραγκούχους διὰ τὸν σφετερισμὸν τῆς Πλατείας.

Ἀνακεφαλαίωσις τῶν γενομένων ἐνεργειῶν, ἔντασις αὐτῶν καί ἐπιτυχὴς τερματισμὸς τοῦ ζητήματος

Μετὰ τὴν γενομένην ἐπίταξιν τῆς Πλατείας καί τὴν τπλ/νικὴν διαταγὴν τοῦ Ὑπουργείου Προνοίας πρὸς τὸν Νομομηχανικὸν καί τὸν Νομάρχην Λαρίσης, κοινοποιηθεῖσαν καί εἰς τὸν Δῆμον Λαρίσης, ὅπως ἐσπευσμένως συνταχθῆ κτηματολόγιον τῆς Πλατείας καί ὑποβληθῆ εἰς τὸ ὑπουργεῖον πρὸς ἀπαλλοτριώσιν αὐτῆς, ὡς εἰς προηγούμενον κεφάλαιον ἀναφέρομεν, κατεταράχθημεν καί ὑποβάλαμεν τηλεφωνικῶς ἔντονον διαμαρτυρίαν πρὸς τὸ ὑπουργεῖον Προνοίας ἐπὶ τῆς ληφθείσης ἀποφάσεως ἀπαλλοτριώσεως τῆς Πλατείας ὅλως ἀθαιρέτως καί παρανόμως, ἐκλήθη τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον εἰς ἔκτακτον συνεδρίασιν καί ἐξέδωσε ψήφισμα διαμαρτυρίας πρὸς τὴν Κυβέρνησιν καί τὰ ἀρμόδια ὑπουργεῖα.

Ἐπειδὴ ἡ διαταγὴ δὲν ἴδωμεν νά ἀνασταλῆ, ἐζητήσαμεν εἰδικώτερον τὴν ἐπέμβασιν καί προστασίαν τῶν ὑπουργείων Ἐσωτερικῶν, Συγκοινωνίας καί Ὑγιεινῆς καί Ἀντιλήψεως.

Τὸ ὑπουργεῖον Ἐσωτερικῶν δι' ἐγγράφου του πρὸς τὸ ὑπουργεῖον Προνοίας ἀπεδοκίμαξε τὴν ἐνέργειάν του καί ἐζήτηε ἐξηγήσεις ἐπ' αὐτῆς. Τὸ ὑπουργεῖον Συγκοινωνίας διεμαρτύρητο διὰ τὴν ἐπέμβασιν τοῦ ὑπουργείου Προνοίας εἰς

ζήτημα τῆς ἀρμοδιότητός του καί ἐχαρκτήρισε ἀντισυνταγματικόν, παράνομον καί αὐθαίρετον τὴν ἀπαλλοτριώσιν πλατείας προβλεπομένης εἰς τὸ σχέδιον πόλεως καί κοινόχρηστον. Τό δέ ὑπουργεῖον Ὑγιεινῆς καί Ἀντιλήψεως, γνωρίζων ἐκ προηγουμένων ἀναφορῶν μου τὴν ἐλεεινότητα εἰς ἣν εἶχε περιέλθει ἡ πλατεία αὕτη καταστᾶσα ἐστία πάσης βρωμερότητος καί ἐπικίνδυνον ἀνθυγιεινόν κέντρον τόσον εἰς τὴν ὑγείαν ἀλλά καί εἰς τὴν δημοτικὴν ἀσφάλειαν, πρὸς δέ ἔχον πληροφορίας περὶ τῆς κακοίθους καί ἀναιδεστάτης ἐμπορίας ἥτις ἐγένετο ἐπὶ τῶν παραγκῶν, μεταπωλουμένων εἰς τοὺς ἐπειγομένους πρὸς στέγασιν ἐπιχειρηματίας ἀντὶ πολλῶν χιλιάδων δραχμῶν, ὑπεσχέθη ἀμέριστον τὴν ὑποστήριξίν του.

Κατόπιν τῶν ἐνεργειῶν μας τούτων ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ἡ ἀποστολὴ ἐπιθεωρητῶν ὅπως ἐξετάσῃ τὸ ζήτημα ἀπὸ πάσης πλευρᾶς, διαπιστώσῃ τὰς ἐνεργείας μας πρὸς ἀνέγερσιν Δημοτ. Ἀγορᾶς καί ἐγκατάστασιν εἰς αὐτὴν καί τῶν παραγκούχων, ἐπισκοπήσῃ δι' αὐτοψίας τὰ πάντα καί ὑποβάλῃ σχετικὴν ἔκθεσιν.

Ὁ Δῆμος, ὅπως γράφομεν εἰς προηγούμενα κεφάλαια, εἶχεν ἀποφασίσει τὴν ἀνέγερσιν Δημοτ. Ἀγορᾶς ἀπαραιτήτου διὰ τὴν πόλιν, ὅλως ἀσχέτου μὲ τὴν ἐπαγγελματικὴν ἐγκατάστασιν τῶν προσφύγων, καθότι δὲν εἶχε ἀνακύψει τοιοῦτον ζήτημα ὅταν ἐλαμβάνετο ἡ ἀπόφασις αὕτη. Κατόπιν ὅμως ἐσκέφθη μὲ τὴν ἀνέγερσιν αὐτὴν νὰ ἐπιδιώξῃ καί τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν παραπηγμάτων ἐκ τῆς Πλατείας, ἐγκαθισταμένων τῶν ἐπαγγελματιῶν παραγκούχων εἰς τὰ μαγαζεῖα τῆς ἀνεγερθησομένης Ἀγορᾶς. Ἐν τῇ ἐκπονηθείσῃ μελέτῃ προεβλέπετο ἐπαρκὴς ἀριθμὸς μαγαζείων, ἀρκετῶν καί διὰ τοὺς παραγκούχους τῆς πλατείας καί διὰ τοὺς ἐπαγγελματίας συμπολίτας, τῶν ὁποίων τὰ ἐπαγγέλματα ἐπέβαλον τὴν συγκέντρωσίν των εἰς τὴν Δημοτ. Ἀγοράν.

Ἡ μηχανικὴ ὑπηρεσία τοῦ Δήμου εἶχεν ἐκπονήσει πλήρη μελέτην, μὲ τέλειον σχέδιον καί προϋπολογισμόν ἀνερχόμενον εἰς 5.600.000. Ἡ μελέτη εἶχε ἐγκριθεῖ ἀπὸ τὸ Δημοτικὸν Συμβούλιον καί τὸ ὑπουργεῖον Δημοσίων Ἔργων. Συνεζητεῖτο ἡ τοποθέτησις αὐτῆς, τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου ἀποφασίσαντος τελικῶς ὅπως αὕτη τοποθετηθῇ εἰς τὴν Πλατείαν Π. Ἀνακτόρων. Εἰς τὴν λῆριν τῆς ἀποφάσεως ταύτης συνετέλεσε καί ἡ ἀπόφασις τοῦ ὑπουργείου Προνοίας ὅπως ἀπαλλοτριωθῇ αὕτη ὑπὲρ τῶν παραγκούχων. Οὕτω διὰ τῆς ἀνεγέρσεως τῆς Δημοτ. Ἀγορᾶς θὰ ἀπεφεύγετο ἡ μόνιμος ἐγκατάστασις εἰς αὐτὴν τοῦ ἀνεπιθυμητοῦ καί ἄσχημου προσφυγικοῦ οἰκισμοῦ καί ἀντ' αὐτοῦ θὰ ἀνεγείρετο μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα ὅπερ θὰ ἀπετέλει κόσμημα τῆς πόλεως καί θὰ ἐπλήρου ἔλλειριν τῆς πόλεώς μας, ἐνῶ συγχρόνως θὰ ἔλυε ὀριστικῶς τὴν στέγασιν καί ἐπαγγελματικὴν ἐγκατάστασιν τῶν προσφύγων.

Ἐν τῷ μεταξύ ἀφίκετο εἰς τὴν πόλιν μας καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου ἀποσταλείς ἐπιθεωρητής κ. Δάσιος εἰς ὃν ἀνεκοινώσαμεν τὰς τελευταίας μας ἀποφάσεις ἐπὶ τοῦ ἐπιμάχου ζητήματος. Οὗτος μετὰ αὐτοψίαν καὶ πλήρη μελέτην τῆς ὑφισταμένης καταστάσεως ἀπεδέχθη τὰς ἀπόψεις μας καὶ ὑπέβαλε σχετικὴν ἔκθεσιν εἰς τὸ ὑπουργεῖον.

Ἐκάλεσα καὶ τοὺς παραγκοῦχους καὶ ἀνεκοίνωσα τὰς ἀποφάσεις τοῦ Δήμου σχετικῶς μέ τὴν Δημοτ. Ἀγορὰν καὶ ἐξήγησα εἰς αὐτοὺς ὅτι τὸ ὑπὲρ αὐτῶν ἐνδιαφέρον τοῦ Δήμου ὑπάρχει ἀμείωτον καὶ θεωρεῖ αὐτοὺς πάντοτε συμπολίτας. Ἐβεβαίωσα αὐτοὺς ὅτι ἡ ἀνεγερσις τῆς Δημ. Ἀγορᾶς συνεδυσάσθη μέ τὴν μόνιμον ἐπαγγελματικὴν ἐγκατάστασιν μέ τὸν προστατευτικώτερον δι' αὐτοὺς τρόπον, ὅτι θὰ ὑπάρχουν ἐπαρκῆ μαγαζεῖα καὶ δι' αὐτοὺς καὶ διὰ τοὺς ἐντοπίους ἐπαγγελματίας, οἵτινες πρόκειται νά συγκεντρωθῶσι εἰς τὴν Δημ. Ἀγορὰν, ὅτι κατὰ προτεραιότητα καὶ προτίμησιν θὰ ἐγκατασταθοῦν πρῶτοι αὐτοὶ ἄνευ δημοπρασίας καὶ μέ ἐλάχιστα μισθώματα ἐντελῶς ὑποτυπώδη καὶ διὰ περιόδους ἀρκετῶν ἐτῶν, καὶ μετ' αὐτοὺς θὰ ἐνοικιασθῶσι τὰ ὑπόλοιπα μαγαζεῖα εἰς τοὺς ἐντοπίους ἐπὶ δημοπρασίᾳ. Γενικῶς ὑπεσχέθην πάσαν δυνατὴν διευκόλυνσιν αὐτῶν. Ἐπίσης ἐβεβαίωσα αὐτοὺς ὅτι θὰ παρακαλέσω τὴν Κυβέρνησιν ὅπως κυρώσῃ καὶ νομοθετικὰ τὰς ὑποσχέσεις μου καὶ ἐκ παραλλήλου διατάξῃ καὶ τὴν ἄρσιν τῆς ἐπιτάξεως τῶν παραπηγμάτων ἐκ τῆς Πλατείας.

Παρ' ὅλα ταῦτα διεγίνωσκον ὅτι αἱ βεβαιώσεις των δέν ἦσαν εἰλικρινεῖς καὶ ὅτι παρωτρυνόμενοι ἀπὸ ἐπιτηδείους προσφυγοπατέρας ἐξηκολούθουν νά ἐνεργῶσι ὅπως ἐπιτύχῃσι νά παραμείνωσι εἰς τὴν Πλατείαν, ἀππλοτριωμένης ὑπὲρ αὐτῶν.

Ἐν τῷ μεταξύ μετὰ συνεννόησιν μέ τὸ ὑπουργεῖον Συγκοινωνίας ὁ Δήμος προέβη εἰς τροποποιήσιν τοῦ σχεδίου πόλεως ἐν σχέσει πρὸς τὴν Πλατείαν. Δι' ἀποφάσεως τοῦ Δημοτ. Συμβουλίου κατήργησε ταύτην καὶ ἀντ' αὐτῆς, ἵνα μὴ στερηθῇ ἡ πόλις τῆς πλατείας, μετέβαλε τὸν παρακείμενον κῆπον τῶν Π. Ἀνακτόρων τοῦ αὐτοῦ ἐμβαδοῦ εἰς Πλατείαν Π. Ἀνακτόρων, ἐτοίμην, μορφωμένην, δενδροφυτευμένην, πρασίην. Ἡ τροποποιήσις αὕτη ἐνεκρίθη ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου Δημοσ. Ἔργων καὶ ἐξεδόθη δημοσιευθὲν τὸ σχετικὸν Π. Διάταγμα.

Τοῦτο γνωσθὲν μεταξύ των προσφυγικῶν κύκλων ἀνεπτέρωσε τὰς ἐλπίδας των περὶ κατακυρώσεως τελικῶς ταύτης τῆς πλατείας πρὸς μόνιμον οἰκισμὸν, διότι διὰ τῆς τροποποιήσεως τοῦ σχεδίου τῆς πόλεως καὶ τῆς μεταβολῆς αὐτῆς εἰς ἀπλοῦν οἰκοδομῖσιμον δημοτικὸν χῶρον, ἤρθε τὸ ἀνυπέρβλητον συνταγματικὸν καὶ νομικὸν κώλυμα τῆς μὴ δυνατῆς ἀπαλλοτριώσεως τῆς Πλατείας ὡς χώρου κοινοχρήστου. Ἦλπιζον ὅτι ὁ ὑπουργὸς Προνοίας θὰ

κατώρθωνε τελικῶς νά ματαιώσῃ τὴν ἀνέγερσιν τῆς πλατείας ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἡ Νομαρχία Λαρίσης διὰ διαταγῆς τῆς πρὸς τὸν Δῆμον ἐξήτησε τὴν ἐπ' ἀόριστον ἀναβολὴν τῆς δημοπρασίας τῆς ἀνεγέρσεως τῆς Ἀγορᾶς, ἥτις ἐπρόκειτο νά λάβῃ χῶραν κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Αὐτὰ ὅλα μέ ἠνάγκαζον νά παρακολουθῶ τὰς ἀντιδράσεις πάσας καὶ ἐξακολουθῶ νά ἐπιμένω εἰς τὰς ἐνεργείας παρά τοῖς δυναμένοις.

Τέλος δι' ἀναφορᾶς μου πρὸς τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, συνοδευμένην καὶ ὑπὸ ψηφίσματος τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου, ἐξέθετον πάσας τὰς ὑπονοίας μου περὶ παρελκύσεως τοῦ τερματισμοῦ τοῦ ζητήματος, καθ' ὅσον ὁ Δῆμος ὑφίστατο σημαντικὴν οἰκονομικὴν ζημίαν ἐκ τῆς ὑποχρεώσεως νά καταβάλῃ τὸ τοκοχρεώλυτρον τοῦ συναφθέντος διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῆς Ἀγορᾶς δανείου ἐκ 500.000 δρχ. χωρὶς νά δύναται νά ἐκτελέσῃ τὸ ἔργον καὶ παρεκάλουν ὅπως τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν ὑποβάλῃ εἰς τὴν Βουλὴν εἰδικὸν Νομοσχέδιον διὰ τὴν ἐγκατάστασιν τῶν παραγωγῶν εἰς τὴν ἀνεγερθησομένην Δημ. Ἀγοράν, παρεχομένων εἰς αὐτοὺς πασῶν τῶν ἀναγκαίων διευκολύνσεων, ἥτοι ἄνευ δημοπρασίας, μέ μισθώματα καθοριζόμενα πολὺ μικρὰ ὑπὸ ἐπιτροπῆς καὶ δι' ἄρκετὰ ἔτη καὶ τὴν ταχύτεραν ἄρσιν τῆς ἐπιτάξεως τῆς Πλατείας καὶ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν παραπηγμάτων διὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς ἀνεγέρσεως αὐτῆς. Ἀνάλογος εἰδικὸς νόμος ἐπὶ παρομοίῳ ζητήματι εἶχε ψηφισθῆ καὶ διὰ τὴν Καβάλαν.

Τὸ ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν ὑπέβαλεν τὸ σχετικὸν Νομοσχέδιον ἐξ ἑνὸς ἄρθρου ἀλλὰ δὲν κατέστη δυνατὴ ἡ ψήφισις του καὶ ἠναγκάσθη νά ἐκδώσῃ Νομ. Δ/ταγμα τὸ ἀπὸ 9ης 8/βρίου 31, ὅπερ ἐκυρώθη ὑπὸ τῆς Βουλῆς ἐκδοθέντος τοῦ Νόμου 5310/31. Καὶ μετὰ τὴν δημοσίευσιν τοῦ Νόμου καὶ τὸ ὑπουργεῖον Προνοίας καὶ ἡ Νομαρχία Λαρίσης οὐδεμίαν κατέβαλον ἐνέργειαν πρὸς ἄρσιν τῆς ἐπιτάξεως καὶ τῶν παραγκῶν, ἀπεναντίας παρενέβαλον δυσχερείας εἰς τὸν Δῆμον διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Νόμου. Ἐπανειλημμένως ἐδόθησαν προθεσμίαι εἰς τοὺς παραγωγῶν ὑπὸ τῆς Νομαρχίας διὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῶν παραγκῶν, ἐνεργεῖα τῶν πολιτευομένων προσφυγοπατέρων. Τελευταῖον οἱ παραγωγῶν ἐξήτησαν ἀπὸ τὸν Δῆμον νά ἐγκαταστήσῃ αὐτὸς τὰς παράγκας τῶν περὶ τὴν ἀνεγειρομένην Ἀγοράν καὶ ὁ Δῆμος ἰδίᾳ δαπάνῃ μετέφερε καὶ ἐγκατέστησε αὐτὰς ἐπὶ τῶν πεζοδρομίων τῆς Πλατείας, μέχρις ἀποπερατώσεως τῆς οἰκοδομῆς καὶ τῆς ἐγκαταστάσεως αὐτῶν εἰς αὐτήν.

Οὕτω μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας, περιπετείας καὶ ἐνεργείας ἐτερματίσθη τὸ παραγκικὸν αὐτὸ ζήτημα καὶ ἀπέκτησε ἡ πόλις τὴν Ἀγοράν τῆς ἀποδίδουσα σημαντικὸν οἰκονομικὸν πόρον εἰς τὸν Δῆμον».